

Zdaněním vody je naše republika v pomyslné špičce Evropy

Na tradičním dubnovém odborném semináři Asociace pro vodu ČR (CzWA) pořádaném v Moravské Třebové se hovořilo o novinkách v čištění odpadních vod, problematice čistírenských kalů a energetickém potenciálu čistíren odpadních vod (ČOV), stejně jako o legislativě ve vodním hospodářství. Seminář je každoročně věnován i památce Ing. Jakuba Svatopluka Čecha, CSc., uznávaného vědce a prvního ředitele společnosti HYDROTECH s. r. o.

Během semináře jsme uskutečnili rozhovor s předsedou představenstva „domácí“ moravskotřebovské vodohospodářské společnosti VHOS, a. s., Ing. Zdeňkem Šunkou a s ředitelem a členem představenstva Sdružení oborů vodovodů a kanalizací ČR Ing. Oldřichem Vlasákem.

■ Čím vás oba téma konference oslovilo?

Zdeňk Šunka: VHOS, a. s., od roku 2009 součást koncernu ENERGIE AG Bohemia, s. r. o., se sídlem v Praze, je vodárenskou společností zabývající se provozováním vodohospodářské infrastruktury, vodovodních a kanalizačních sítí a čištění odpadních vod. Dodávky pitné vody a odvádění odpadních vod zajišťujeme pro více než 58 tisíc obyvatel Moravskotřebovska, Poličska, Litomyšlska, Jevíčka a Svitavska. Nové metody a postupy při provozování čistíren odpadních vod, jak zněl i název letošní konference, je pro nás z odborného hlediska velmi důležité, a proto jsme letos ve spolupráci s Asociací pro vodu ČR (CzWA) uspořádali už její 22. ročník. Vývoj nových technologií čištění odpadních vod, stejně jako nová legislativa a požadavky Evropské unie v této oblasti každého v našem oboru přivádějí na práh nového období, kdy komplexní řešení velice široké problematiky vypouštění a čištění odpadních vod bude ještě náročnější než dosud. Chceme být na tuto dobu připraveni.

Oldřich Vlasák: Zaznamenáváme zřetelný tlak ze strany Ministerstva životního prostředí na další zpřísnění limitů pro vypouštění a čištění odpadních vod do vodotečí. Obecně požadavku na co nejefektivnější čištění odpadních vod jistě nelze nic namítat. Ale je třeba si připomenout, že velmi mnoho vodárenských zařízení v České republice bylo během posledních let modernizováno a rekonstruováno – zpravidla i s využitím peněz z evropských fondů. Tyto nemalé investice pochopitelně musely bezpodmínečně vyhovět podmínkám pro poskytování evropských dotací a musí být u nich mj. dodržena i podmínka udržitelnosti projektu. Pokud bychom nyní měli dostat novým zpřísněným limitům v podobě, v níž jsou navrhovány, znamenalo by to

S ředitelem a členem představenstva SOVAK ČR Oldřichem Vlasákem (vpravo) a předsedou představenstva moravskotřebovské vodohospodářské společnosti VHOS, a. s., Zdeňkem Šunkou jsme hovořili během semináře Nové metody a postupy při provozování čistíren odpadních vod, který se uskutečnil 4. a 5. dubna v Moravské Třebové

znovu zasáhnout do nemalé části nedávno uskutečněných projektů vodohospodářské infrastruktury. A čtenářům Moderní obce jistě nemusím vysvětlovat, že takové finančně nákladné kroky a zásahy do už uskutečněného projektu by s sebou nutně nesly velké riziko vrácení původní poskytnuté dotace. Což by se nepochybně promítlo i do dalšího růstu cen vody pro obyvatelstvo i soukromý sektor.

Ve Sdružení oborů vodovodů a kanalizací vítáme, že návrh novely vodního zákona byl Ministerstvem životního prostředí „zaparkován“. Aniž by byl důkladně prodiskutován s odbornou veřejností, měl totiž návrh, jak známo, mj. přinést zvýšení poplatků za odběr podzemních vod pro přípravu pitné vody, což by její výrobu opět zdražilo. Nastavení vodohospodářské legislativy musí být – jak zaznělo i na letošní konferenci v Moravské Třebové – výsledkem celospolečenské diskuse a musí také zohledňovat nejen zájmy ochrany životního prostředí, ale také technické, ekonomické a sociální možnosti České republiky a jejích obyvatel.

Rád bych však připomněl ještě dva aspekty, které zejména některými menšími vlastníky a provozovateli vodohospodářské infrastruktury nebývají plně docenovány. Totiž kvalitu samotného provozování čistíren odpadních vod – jinak řečeno, otázku vzdělání a kvalifikace jejich obsluhy. Taktéž

z výsledků benchmarkingu provedeného nedávno Ministerstvem zemědělství vyplývá, že hlavně menší vlastníci si neodkládají dostatek peněz na obnovu či neplní plány financování obnovy vodovodů a kanalizací.

■ Nedostatečná obnova vodohospodářského majetku v naší zemi je ovšem už poněkud vleklé téma...

Oldřich Vlasák: Bohužel, je tomu tak. Jeho hodnota činí zhruba bilion korun a k jeho obnově by byly nutné roční investice v řádu alespoň 15 až 20 miliard korun. Ovšem v současné době se do obnovy tohoto majetku ročně vkládá přibližně deset miliard. Musím však také připomenout, že v poslední době byla zveřejněna řada matoucích informací o tom, že velkou část z výběru vodného a stočného zahraniční provozovatelé působící v českém vodárenství ročně vyvádějí do svých mateřských společností, takže se prý do obnovy vodohospodářské infrastruktury u nás investuje ještě méně než uvedených deset miliard. Dokonce ani vládní studie na téma obnovy vodovodů a kanalizací nevzala v úvahu všechny takto vynakládané finanční prostředky a vyšla pouze z celkového objemu peněz, které do údržby a obnovy vodohospodářské infrastruktury dávají provozní společnosti. Jde o sumu zhruba 3,5 miliardy korun – což by samo o sobě bylo skutečně kriticky málo. Jenže se zapomnělo na to, že provozní společnosti vlastníkům vodohospodářské infrastruktury platí nájemné. Z něho pak vlastníci za celou Českou republiku investují ročně do obnovy svého majetku a nových technologií dalších asi 7,5 miliardy korun. Takže shrnuto, do obnovy vodohospodářského majetku v naší zemi jde ročně podstatně více, než uvádí například i zmíněná vládní studie. Nicméně, i tohle „podstatně více“ je stále málo.

■ Mohl by problém nedostatečného vytváření rezerv pro plnění objektivně zpracovaných plánů financování obnovy vodovodů a kanalizací vyřešit svým dohledem nějaký speciální regulační úřad pro obor vodovodů a kanalizací? Třeba i pod sankcí, že při nedostatečné obnově infrastruktury její vlastníci nedosáhnou například na dotace?

Oldřich Vlasák: Stávající legislativa toto už umožňuje. Vlastníci mají ze zákona povinnost vytvářet a plnit plány financování obnovy vodovodů a kanalizací. Ovšem stát tohle vše nedostatečně kontroluje. Kontroly se soustředují především na velké vlastníky a provozovatele, kteří tyto plány pořizují a plní. Ale už zmíněný benchmarking Ministerstva zemědělství prokázal, že jde hlavně o problém menších vlastníků, kteří si svůj vodohospodářský majetek i sami provozují. Koneckonců, i Výbor pro koordinaci

regulace oboru vodovodů a kanalizací při Ministerstvu zemědělství konstatoval, že v současnosti jen zhruba čtvrtina vlastníků má výši plateb za vodné a stočné nastavenou na takové úrovni, aby jim to umožnilo plnit plán finanční obnovy.

A znovu bych se vrátil ještě i k nutnosti mít pro obsluhu čistíren odpadních vod, ale vůbec celé vodohospodářské infrastruktury kvalitní obsluhu. I to by mělo být předmětem kontrol.

■ A ty sankce?

Oldřich Vlasák: Příslušný vodoprávní úřad může v krajním případě přistoupit k odejmutí povolení k nakládání s odpadními vodami, Česká inspekce životního prostředí může rozhodnout i o zastavení provozu ČOV. Orgány hygienické služby pak mohou zakázat či omezit používání nejakostní pitné vody. V dalším kroku může dojít až k odebrání povolení k provozování veřejného vodovodu či kanalizace. Je nutné poté zhodnotit, zda tato opatření byla důsledkem špatné provozovatelské praxe, či zanedbáním řádné údržby a obnovy vodohospodářské infrastruktury ze strany vlastníka, a které proto není schopno plnit příslušné limity. Chápu, že odstavit ze dne na den například čistírnu odpadních vod by bylo velmi problematické z technologického pohledu, a možná ještě více z pohledu politického. Nicméně, nástroje zde jsou, pouze se nevyužívají.

Zdeněk Šunka: Mohu potvrdit, že v našem regionu u větších vlastníků, ať už jde o město Moravská Třebová nebo svazek obcí Sdružení majitelů skupinového vodovodu Poličko, problémy, na něž jste se ptal, neexistují. Ostatně, formou nájemného se tam vybírá poměrně velká částka, která vzápětí putuje zpět ve formě investic ať už do kanalizační nebo vodovodů. Do obnovy infrastruktury vkládá prostředky také naše společnost, což vyplývá z povinnosti provozovatele.

Druhou věcí je to, že některé menší obce, které si svůj vodohospodářský majetek provozují samy, dosahují nižšího vodného a stočného. Je to ovšem pouze díky tomu, že tyto obce z výběru vodného a stočného do své vodohospodářské infrastruktury nic nevracejí, ale vyskytne-li se nutnost nějaké opravy či větší investice, hradí tohle vše – včetně provozu – ze svých rozpočtů. Což opět vede k jakési deformaci výsledné ceny vody.

Pokud jde o regulaci oboru, řekl bych, že žádný speciální zvláštní regulační orgán nepotřebujeme. Už dnes je přece cena vody věcně usměrňována, na což k nám chodí kontroly finančního úřadu, od něhož tak máme dokladováno, že ve výši vodného a stočného nechybujeme. A důležitým „regulátorem“ je pro nás vždy i vlastník majetku, který provozujeme. Také on má možnost pohledat započítání opravných nákladů a přiměřeného zisku provozovatelem.

Oldřich Vlasák: To mohu jen potvrdit. Kontrola cenů vody jde přes finanční úřady, jimž provozovatelé musí dokladovat, jaký je skutečný provozní zisk před zdaněním, který se v průměru pohybuje nanejvýš do

7 %, čili po zdanění vychází do přibližně 6 %. Obor jako takový je regulován dostatečně a nepotřebuje v tomto ohledu žádné zpřísnění. Jen jde o dostatečné dodržování stávajícího systému. Za všechny „vodaře“ se shodujeme v tom – a zaznělo to i na konferenci zde v Moravské Třebové – že obor by si zasloužil mít jednu „hlavu“, jedno centrum řízení a jednu jedinou vodohospodářskou koncepci, která mu stále chybí.

■ Kdo by měl být onou „hlavou“, když do oboru mluví ministerstva zemědělství, místního rozvoje, financí...?

Oldřich Vlasák: ... ale například i Ministerstvo zdravotnictví. Kdo by měl být garantem oboru, je na rozhodnutí vlády. Vyjdu-li z toho, co jednotlivé resorty vůči našemu oboru zajišťují nebo od něho vyžadují, odhadoval bych, že by tímto garantem mohlo být Ministerstvo zemědělství. Mimochodem, i ve světě je mnoho příkladů, kde je „voda“ zastřešena pouze jedním orgánem.

Zdeněk Šunka: Nejen za VHOS jistě mohu uvést zkušenost, že výše uvedeným resortům jsme nuceni posílat nejrůznější hlášení a výkazy, z nichž si lze snadno vyvodit, že tato ministerstva spolu nekomunikují a námi zasílané informace si mezi sebou nepředávají. Tytéž údaje tak musíme posílat do Prahy na více adres. Jednoznačně proto tvrdím: Pro obor je třeba: jeden partner – jedno ministerstvo – jeden směr.

■ Už jsme se dotkli cen vodného a stočného. Obecně stálo rostou, ačkoliv spotřeba pitné vody dlouhodobě klesá...

Oldřich Vlasák: Spotřeba vody se během minulých dvaceti let snížila přibližně o polovinu, takže nyní, zejména díky zavádění nejrůznějších úsporných opatření v posledních letech, činí zhruba 88 litrů na osobu a den. Domnívám se však, že žádný prostor pro další výraznější snižování spotřeby vody už v podstatě neexistuje. Ovšem stále platí tzv. vodárenský efekt, totiž že navzdory bytí i dramatickému snížení spotřeby vody musíte udržovat v chodu celý vodárenský systém. Naprostá většina pro-

vozních nákladů spojených s výrobou pitné vody a čištěním odpadních vod má fixní charakter, bez přímé vazby na množství vyrobené či čištěné odpadní vody.

Musím však také připomenout, že zdaněním „vody“ ve formě nejrůznějších daní, poplatků a odvodů je naše republika v pomyslné špičce Evropy. Vždyť z každé koruny vybrané na vodném a stočném se státu vrací 41 haléřů. Nám vadí, že ne všechny takto vybrané peníze se vracejí zpět do oboru, ale používají se na jiné účely.

■ Jestliže spotřeba vody tak výrazně klesla, není pak česká vodárenská soustava nyní zbytečně předimenzovaná, a tudíž i drahá na údržbu?

Oldřich Vlasák: To je pravda, ale nejde pouze o náklady na údržbu. Především ve velkých městech dochází ke zbytečně velké zádrži vody v systému, takže se pak ni musí více využívat chemie a nejrůznější způsoby její hygienizace. Řešit tento problém lze v zásadě pouze při rekonstrukcích, kdy se například otevírá možnost zvolit zúžení průměrů vodovodních a kanalizačních řadů.

■ SOVAK ČR už řadu let prosazuje zavádění dvousložkové ceny vody. Je skutečně univerzálním řešením?

Zdeněk Šunka: Naše společnost zatím k dvousložkové ceně po dohodě s vlastníky infrastruktury nepřistoupila. Ale uvědomujeme si, že i v našem regionu jsou oblasti, pro které by byla vhodná. Můžeme se tak bavit třeba o rekreačních oblastech, kde se voda z větší části odebírá pouze třetinu roku. Problémem se častěji stávají obce, zejména na okraji našeho regionu, které se takřka vyliňují a v nichž odběr vody také významně klesá. Vždy je však třeba k zavedení dvousložkové ceny přistupovat citlivě a s ohledem na místní podmínky.

Oldřich Vlasák: Naprostá většina nákladů spojených s výrobou a čištěním vod má fixní charakter, čemu by měl odpovídat i nastavený tarif. Ostatně takový výpočet ceny platí dnes běžně třeba u plynu nebo elektřiny. Souhlasím s tím, že dvousložková cena vody by v některých oblastech s ohledem na místní podmínky nemusela být nutně zaváděna. Ale je velmi významným nástrojem k tomu, abychom z vybraných plateb mohli plně hradit tolik potřebné opravy a obnovu vodohospodářské infrastruktury, kde máme ještě určité rezervy.

Chtěl bych však zdůraznit, že dvousložková cena vody sestávající z pevné paušální platby a pohyblivé platby za skutečně odebranou vodu obecně nepřinese více peněz do systému. Ano, pro některé spotřebitelé s velmi malým odběrem se skutečně cena vody může zvýšit. Pro řadu dalších se však může platba za vodné a stočné zavedením dvousložkové ceny vody i snížit. A ještě jeden aspekt dvousložkové ceny bych chtěl připomenout: Přináší s sebou daleko spravedlivější rozdělení skutečných nákladů mezi jednotlivé spotřebitele. ■

Výstava VOD-KA už v květnu!

■ Sdružení oboru vodovodů a kanalizací ČR zve všechny čtenáře Moderní obce na jubilejní, již 20. ročník mezinárodní vodohospodářské výstavy VODOVODY-KANALIZACE (VOD-KA 2017). Výstava, která se uskuteční ve dnech 23. až 25. května ve veletržním areálu PVA EXPO PRAHA v pražských Letňanech, představuje nejvýznamnější oborové setkání v České republice.

■ Doprovodný program zahrne mj. témata jako: Hospodaření s pitnou vodou, Problematika povodní a sucha, Hospodaření s dešťovými vodami, Ochrana vodních zdrojů, Kvalita vypouštěných odpadních vod (nové technologie, hospodaření s kaly), Nové technologie v oboru, Legislativa včetně nového vodního zákona nebo Programové období 2014-2020 a jeho dotační příležitosti.

■ Více informací o výstavě VOD-KA najdete na: www.vystava-vod-ka.cz.

ZDROJ: SOVAK ČR

IVAN RYŠAVÝ